

Organizational and didactic mechanisms for using language portfolios

Gulbar SANOEVA¹

Alfraganus university

ARTICLE INFO

Article history:

Received April 2025

Received in revised form

15 May 2025

Accepted 15 June 2025

Available online

25 June 2025

Keywords:

language portfolio,
didactic features,
educational activities,
pedagogical practice,
linguistic competence,
independent learning,
motivation.

ABSTRACT

Language portfolios play an important role in students' language learning in educational and scientific activities. This approach helps students to independently and individually learn by providing them with the opportunity to document their achievements, analyze their results, and develop metacognitive skills. The didactic features of language portfolios allow for the integration of the assessment process with education, providing a system of continuous and formative assessment. This article analyzes the role of language portfolios in increasing students' linguistic competence, their motivation, and their involvement in the learning process.

2181-1415/© 2025 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol6-iss3-pp86-90>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Til portfellaridan foydalanishning tashkiliy-didaktik mexanizmlari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

til portfeli,
didaktik xususiyatlar,
ta'lim faoliyati,
pedagogik amaliyot,
lingvistik kompetensiya,
mustaqil o'qish,
motivatsiya.

Til portfellari ta'lim va ilmiy faoliyatda talabalar til o'rganishlarida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv talabalar uchun o'z yutuqlarini hujjatlashtirish, natijalarini tahlil qilish va metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatini yaratib, ularning mustaqil va alohida ta'lim olishiga yordam beradi. Til portfellarining didaktik xususiyatlari baholash jarayonini ta'lim bilan integratsiyalashga imkon berib, uzluksiz va formativ baholash tizimini ta'minlaydi. Ushbu maqolada til portfellarining talabalar lingvistik kompetensiyasini oshirish, ularning motivatsiyasi va o'quv jarayoniga jalb qilinishidagi o'рни tahlil qilinadi.

¹ Associate Professor, Alfraganus university. E-mail: gulbarsanoyeva@gmail.com

Организационно-дидактические механизмы использования языковых портфелей

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

языковой портфель,
дидактические
особенности,
образовательная
деятельность,
педагогическая практика,
языковая компетенция,
самостоятельное
обучение,
мотивация.

Языковые портфели играют важную роль в изучении языка студентами в сфере образования и научных исследований. Такой подход помогает учащимся учиться самостоятельно и индивидуально, предоставляя им возможность документировать свой прогресс, анализировать результаты и развивать метакогнитивные навыки. Дидактические особенности языковых портфелей позволяют интегрировать процесс оценки с обучением, обеспечивая непрерывную и формирующую систему оценки. В статье анализируется роль языковых портфелей в повышении языковой компетенции, мотивации и вовлеченности студентов в процесс обучения.

KIRISH

XXI asr birinchi navbatda o'quv jarayoniga o'z talablarini qo'yadigan global integratsiya jarayonlari bilan tavsiflanadi. Zamonaviy jamiyat har qanday ishlab chiqarish va fan sohasida o'z tashkiloti va o'z mamlakati manfaatlarini xalqaro maydonda ifoda eta oladigan yuqori malakali mutaxassislariga muhtoj, bu birinchi navbatda chet tillarini mukammal bilishdir. Xorijiy tillarni zamonaviy talablarga muvofiq o'zlashtirish jamiyat chet tillarini o'qitish metodikasi oldiga yangi vazifalarni qo'ymoqda. Butun dunyoda sifatli ta'lim xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini oshirish, zamonaviy mehnat bozori talablariga muvofiq yuqori malakali kadrlar tayyorlash bo'yicha strategik harakatlarni tizimli ishlab chiqish fan, ta'lim, ishlab chiqarish munosabatlarini integratsiyalash imkoniyatini yaratadi, bu esa fan va innovatsion yutuqlarni pedagogik amaliyotga joriy etishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishning o'ziga xos imkoniyatlarini yaratadi.

Dunyoning rivojlangan davlatlarida hozirgi bosqichdagi asosiy vazifalardan biri yuqori malakali kadrlar tayyorlashda chet tillarini o'qitish mazmuni va sifatini ilmiy asoslashga e'tibor qaratilmoqda. Ushbu mamlakatlar oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini raqamlashtirish tabiiy, aniq va gumanitar fanlarni o'qitish texnologiyalarini takomillashtirish, shu jumladan bozor iqtisodiyoti talablari va ish beruvchilar ehtiyojlariga javob beradigan xorijiy tillarni o'rganish, ma'naviy-axloqiy va shaxsiy soha professor-o'qituvchilarini rivojlantirish sohasidagi ilmiy-nazariy tadqiqotlar asosida amalga oshirilmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Hozirgi vaqtda rus tilini o'rganish muammosi postsovet hududida, jumladan, O'zbekiston Respublikasida ham hayotiy va dolzarb bo'lib qolmoqda. Respublikada bitiruvchilarning ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatini rag'batlantirishga qaratilgan ta'lim sohasidagi islohotlar izchil davom ettirilmoqda, kadrlar tayyorlash sifat darajasini oshirish, oliy ta'lim muassasalarining dunyoning yetakchi ilm-fan va ta'lim muassasalari bilan hamkorlik aloqalarini kengaytirish maqsadida ta'lim tizimining huquqiy asoslari ishlab chiqildi. Xalq xo'jaligi, fan va madaniyat uchun yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashda rus tilini o'rganish o'ziga xos qiyinchilik va muammolarga ega bo'lgan

ustuvor yo'nalish hisoblanadi. Tilshunoslik sohasidagi davlat siyosati barcha tillarning, ularning soni va ona tilida so'zlashuvchilarning yashash xususiyatidan qat'i nazar, tengligi tamoyillariga asoslanadi. Yangilanayotgan O'zbekiston mutlaqo yangicha qadriyatlar, hayotiy yo'l-yo'riqlarga ega bo'lgan talaba yoshlarning mutlaqo yangi avlodi hayotiga kirib kelganini hisobga olib, ta'lim faoliyatining eng muhim vazifasi "insonni kundalik hayot olamidan madaniyat olamiga ko'chirish" bo'lib, bu jarayonda oliy ta'lim muassasalarining ham muhim o'rni bo'lishi kerak. O'zbekistonda amaldagi tillarning maqomi va qonunchilik asoslari "Davlat tili to'g'risida"gi qonun bilan oldindan belgilab qo'yilgan. O'zbek tiliga davlat tili maqomi berilishi respublika hududida yashovchi millat va elatlarning ona tilidan foydalanishdagi konstitutsiyaviy huquqlarini buzmaydi. Qonun tillarning respublika hududida amal qiladigan davlat va boshqa qonunlarning huquqiy maqomini belgilab beradi hamda qo'llanilishini tartibga soladi, ularning erkin faoliyat yuritishining huquqiy kafolatlarini beradi. O'zbekiston Respublikasining davlat tili O'zbek tili tan olingan, biroq respublikada rus tilini millatlararo muloqot tili sifatida rivojlantirish va undan bepul foydalanish ta'minlangan.

O'zbekiston Respublikasi o'z hududida yashovchi barcha millat va elatlarning tillariga hurmat bilan munosabatda bo'lishini ta'minlaydi, bu tillarning rivojlanishi uchun sharoit yaratadi. Hozirgi vaqtda rus tili samarali til hamkorligi hisoblangan Markaziy Osiyo mamlakatlarida siyosiy va iqtisodiy yaqinlashuv jarayonlari jadal davom etmoqda. Zamonaviy voqelik millatlararo aloqalarning notinch o'sishi va individual professional harakatchanlikning ortishi bilan tavsiflanadi. Bugungi kunda malakali mutaxassisga qo'yiladigan talablar bir nechta xorijiy tillarni ishonchli bilishi kutilmoqda. Til portfeli texnologiyasini o'quv jarayonida qo'llash muammosi yetarli darajada ishlab chiqilganiga qaramay, uni qo'llash amaliyoti ham yetarli emas. Bu biz tanlagan tadqiqot mavzusining dolzarbligini belgilaydi. Natijada pedagogik usullardan foydalanish masalasi pedagogika oliy o'quv yurtlarida rus tilini chet tili sifatida o'qitishda ayniqsa dolzarb texnologiyalarga aylanib bormoqda. Davlatimiz rahbarining farmon va qarorlarida kadrlar tayyorlash samaradorligi va sifatini oshirishdan dalolat beruvchi yo'nalishlar belgilab berilgan. Hozirgi tadqiqot O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida belgilangan muammolarni hal etishga ma'lum darajada xizmat qiladi.

A. Krist, F. Debusser, A. Dobson, J. Trim, G. Shnayder, P. Lens, D. Little, R. Scherer nashrlarida keltirilgan Yevropa til portfelinining texnologiyasini o'rganish masalalari. Rossiyada Yevropa versiyasi Til portfeli 2003-yilda Kengashning Yevropa loyihasi doirasida "Til portfeli" ning Shveysariya modeliga muvofiq, "Umumiy Yevropa ma'lumotnomasi" dan foydalangan holda ishlab chiqilgan.

Kelajakda xorijiy tillarni o'qitish sohasida ushbu ta'lim texnologiyalaridan foydalanish masalalari E.I. Passov, E.S. Po'lat, N.F. Koryakovtseva, N.D. Galskova, E.V. Kovalevskaya tomonidan o'z tadqiqotlariga bag'ishlangan. V.I. Zagvyazinskiy, V.V. Kraevskiy, A.M. Novikov, V.M. Polonskiy, E.V. Bondarevskaya, T.I. Vlasova, V.V. Serikov, O.D. Fedotova, V.T. Fomenko, I.S. Yakimanskaya, V.I. Baydenko va boshqalar mamlakatimizda mavjud bo'lgan adabiyotlar portfeliolarini tahlil qilishdan dalolat beradi "Pedagogika oliy o'quv yurtlarida rus tilini chet tili sifatida o'qitishda zamonaviy talablarga ega bo'lgan o'quv pozitsiyalari maxsus o'rganilmagan. Zamonaviy o'quv jarayonida o'quvchilarning faol pozitsiyasini rivojlantirish va o'qitishni individuallashtirishga tobora ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Ushbu maqsadlarga erishishning samarali vositalaridan biri til portfellaridir. Ular ishtirokchilarga har bir tinglovchining individual ehtiyojlari va imkoniyatlaridan kelib chiqib, o'quv jarayonini rejalashtirishda o'zaro hamkorlik qilish imkonini beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Birinchi psixologik-pedagogik naqsh har bir o'quvchiga individual yondashish bilan bog'liq. Til portfoliolarini o'qituvchiga har bir o'quvchining qobiliyatlari, darajalari va ko'nikmalari haqida to'liq tasavvurga ega bo'lish imkonini beradi. Bu har bir talabaning o'quv jarayoniga bo'lgan ehtiyojlarini hisobga olgan holda uning imkoniyatlaridan maksimal darajada foydalanish imkonini beradi.

O'quvchilarning o'zini o'zi qadrlashi va motivatsiyasini rivojlantirish ikkinchi qonuniyatdir.

Baholash va nazorat qilish uchinchi psixologik-pedagogik naqshdir.

Til portfoliolarini o'qituvchiga har bir o'quvchining hozirgi bilim va ko'nikmalar darajasi haqida ma'lumot beradi. Bu o'qituvchiga har bir talabaning muvaffaqiyatini kuzatish va baholash, o'quv jarayoniga uning ehtiyojlariga mos ravishda tuzatishlar kiritish imkonini beradi. O'qituvchi til portfelidan har bir talabaning muvaffaqiyatini kuzatish, uning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, shuningdek, reyting va fikr-mulohazalar uchun foydalanishi mumkin. Bu o'qituvchiga o'quvchilarning yutuqlarini adekvat baholashga va ularni yanada rivojlantirish choralarini ko'rishga yordam beradi. Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish to'rtinchi naqshdir.

Til portfellari muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan turli xil vazifalarni o'z ichiga olishi mumkin. Til portfellaridan foydalangan holda o'quv jarayonini rejalashtirish sizga nutq ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha vazifalarni kiritish va ularning bajarilishini nazorat qilish imkonini beradi, masalan, dialoglar o'tkazish, audio va video parchalarni yozib olish va tahlil qilish, fikrlash va boshqa matnlar bilan insho yozish. Bu tilning barcha jihatlarini rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, chet tilida muloqot qilishda ishonchni rivojlantirishga yordam beradi.

Beshinchi qolip o'quvchilarning o'quv jarayoniga faol jalb etilishi bilan bog'liq, ya'ni o'quvchining o'zi til portfelini yaratish va baholashda faol ishtirok etadi. Masalan, talaba o'z taraqqiyotini kuzatib boradi, maqsadlar qo'yadi, yutuqlarini mustaqil ravishda baholaydi va alohida e'tibor talab qiladigan sohalarni belgilaydi. Bunday jalb qilish o'quv jarayonida faol ishtirok etishga yordam beradi, o'quvchilarda mas'uliyat hissini rivojlantiradi.

Shunday qilib, til portfellaridan foydalanishning psixologik va pedagogik qonuniyatlarini hisobga olgan holda o'quv jarayonini rejalashtirish o'z-o'zini hurmat qilish va motivatsiyani rivojlantiradi, baholash va nazoratni ta'minlaydi, muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi va o'quvchilarni o'quv jarayoniga faol jalb qilishga yordam beradi. Til portfellaridan foydalanish har bir talabaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o'quv jarayonini samarali rejalashtirish, uning muvaffaqiyatli o'rganishi va rivojlanishiga yordam beradi.

XULOSA

Shunday qilib, til portfellari orqali talabalarning fikrlash vositasi sifatida ham qaralishi mumkin. Bunda o'rganilayotgan obyekt mustaqil fikrlovchining salohiyatiga mutanosib bo'lishi, pedagogik voqea va hodisalar aloqadorlikda va keng qamrovda izlanishi, voqea, narsani u bilan aloqador makon va zamondan ayirmaslik, aks holda borliqni voqealikka idrok etish va unga xos hukm chiqarish; o'rganilayotgan masalaga his-hayajon qo'zg'ovchi sharoit yaratish. Mustaqil fikrlash tafakkur jarayoniga xos yuqoridagidek qoidalarga asoslansa-da, lekin u har bir talabada o'zgacha aloqadorlik zaminida rivojlanadi. Chunonchi, mustaqil fikrlash tezligi bilan talabaning haqiqatni anglash, ifodalash fazilatlarining o'zaro bog'liqligini me'yorlab bo'lmaydi.

Didaktik ma'lumotlar mazmunining uzviylik tamoyili quyidagi pedagogik shart-sharoitlarda kechadi va talabalarda mustaqil fikrlashga bo'lgan maylning barqaror bo'lishiga xizmat etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Bartoshevich I. A. Talabani til portfeli nazorat va baholash vositasi sifatida. Chet tillarni o'qitishning zamonaviy texnologiyalari: Xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari bo'yicha ilmiy ishlar to'plami. – Ulyanovsk, 2018. – B. 79-84.
2. Burmistrova M. N., Polyakova E. V. "Til portfeli til fakultetlari talabalarining o'quv faoliyatini individuallashtirish vositasi sifatida". Ta'lim maydonini insonparvarlashtirish: xalqaro ilmiy konferentsiya materiallari to'plami. – Saratov, 2016. – B. 464-470.
3. Galskova N. D., Nikitenko Z. N. Boshlang'ich maktab uchun rus tili portfeli. – Moskva, 2003. 240-b.
4. Koryakovtseva N. F. Chet tilini o'ganuvchilarning mustaqil ishlarini tashkil etishning zamonaviy usullari. – Moskva: ARKTI, 2002. 173-b.
5. Labazina L.N. Evropa tillari portfeli – talabalarning chet tillari bo'yicha bilimlarini baholash va o'z-o'zini baholash vositasi. – Yaroslavl: "Pedagogik Axborotnomasi". 2003-yil. No 2 (35). – B. 119-122.